

Leeratelier

Toezicht & Naleving

Achtste jaargang, najaar 2011

De Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) ontwikkelt voor de achtste keer het Leeratelier Toezicht en Naleving. De opleiding biedt een actieve leeromgeving waarin de confrontatie tussen theorie en praktijk rondom complexe toezichtvraagstukken centraal staat. De deelnemers van het leeratelier worden uitgenodigd hun kennis verder te verbreden en te verdiepen. In deze brochure presenteren wij de opzet en inhoud van het Leeratelier Toezicht en Naleving.

Leeratelier Toezicht en Naleving

Leeratelier Toezicht en Naleving

Voorwoord

Het Leeratelier Toezicht en Naleving gaat inmiddels zijn achtste editie in. Sinds 2003 werken we vanuit de NSOB in deze leergang aan de professionalisering van het domein van het toezicht. Steeds proberen we om in de leergang de deelnemende professionals zo goed mogelijk te ondersteunen in een volgende stap in hun ontwikkeling. We doen dat vanuit een passie voor leerprocessen en voor de persoonlijke ontwikkeling van individuen. Maar we doen dat ook vanuit de overtuiging dat organisaties zo goed zijn als de mensen die er werken en dat investeren in professionalisering van mensen de enige manier is om te komen tot betere organisaties en betere prestaties.

Elk jaar evolueert de leergang weer verder, zoals ook dit jaar het programma weer is herzien op basis van nieuwe ontwikkelingen in het veld, ervaringen uit de voorgaande editie en voortschrijdend inzicht in de kennis over naleving en de rol van toezicht en handhaving daarbinnen. Steeds echter staat in het leeratelier een drietal strategische lijnen centraal. Allereerst brengen we in het programma wetenschappelijke kennis over naleving in contact met de praktijk van het toezicht. Daar worden zowel wetenschap als praktijk volgens ons sterker van. Het leeratelier draagt bij aan betere wetenschappelijke kennis en brengt wetenschappelijk inzicht binnen in praktijken. De deelnemers zijn daarin de sleutelfiguren. In de interactie van deelnemers met docenten ontstaat nieuwe kennis die de basis kan vormen voor een verbeterde praktijk. Deelnemers nemen die nieuwe kennis mee naar hun eigen werkpraktijk, terwijl de wetenschappers hun inzicht verder brengen in hun onderzoekspraktijk. Het vak van het toezicht heeft baat bij beide.

De tweede lijn is de wisselwerking van toezichthoudende organisaties onderling. Inspecties, of dat nu marktmeesters of keurmeesters zijn, in welke organisatievorm dan ook, kunnen op allerlei manieren van elkaars werkpraktijken en processen leren. Professionalisering is ook het delen van onderlinge ervaringen en het leren van elkaar. Het leeratelier reikt een kader aan waarmee deelnemers kunnen reflecteren op eigen praktijken en hun eigen lessen kunnen overdragen aan anderen. Zo ontstaat een leerproces waarin praktijken elkaar versterken.

De derde lijn in het programma is de wisselwerking van het toezicht met de beleidsontwikkeling. Al in 2003 constateerden we dat veel van de problematiek in het toezicht herleidbaar is tot keuzes die in de beleidsontwikkeling worden gemaakt. Die analyse staat helaas nog steeds. Hier ligt een belangrijke opgave voor professionals in het toezicht. Het komt de beleidsontwikkeling en de naleving ten goede als het toezicht beter in staat is om in het proces van beleidsontwikkeling effectief te interveniëren. Beleid en toezicht volgen elkaar nu vaak op, terwijl zij juist in processen samen aan tafel zouden moeten komen om handhaafbaar en effectief beleid te kunnen ontwikkelen.

In deze achtste editie van het leeratelier willen we vooral die derde lijn verder uitwerken. De eerste twee lijnen maken onverminderd deel uit van het programma, maar op de derde lijn wordt dit jaar de nadruk gelegd. Volgens ons ligt daar een belangrijke stap in de ontwikkeling van het toezicht en liggen daar de grote opgaven voor de komende jaren. De vraag zal niet zijn hoe beleid meer of minder kan, maar vooral hoe het beter kan. Volgens ons is de kennis vanuit het toezicht een cruciale schakel in die keten. We hopen dat het leeratelier aan die ontwikkeling een bijdrage kan leveren.

Dr. Martijn van der Steen,
Decaan Leeratelier Toezicht en Naleving

Leeratelier Toezicht en Naleving

Een kennismaking met de opleiding

Voor u ligt de brochure van de achtste jaargang van het Leeratelier Toezicht en Naleving. Het leeratelier brengt sinds 2003 professionals, die op strategisch niveau werken aan toezichtvraagstukken of die zich daarheen willen ontwikkelen, de concrete kernvaardigheden van het toezicht bij. *Strategisch* kan daarbij betekenen ‘op het niveau van aansturing en planning’, maar ook het ‘werken aan complexe vraagstukken’. Steeds gaat het om de inzet van toezichtinstrumentarium, vanuit een doordacht arrangement, voor het bereiken van optimale naleving van regelgeving. De opleiding richt zich daarmee nadrukkelijk niet alleen op ‘toezichthouders’ en/of ‘inspecteurs’, maar is ook zeer geschikt voor medewerkers die vanuit het beleid actief zijn in de relatie met, of aansturing van, toezichthoudende organisaties. Juist voor diegene die in de interface tussen toezicht en beleid werkzaam is, is het leeratelier een geschikte opleiding.

Praktijk en theorie van beleid, toezicht en naleving

Het leeratelier biedt u een actieve leeromgeving. Door confrontatie van praktijk en theorie ontdekken en ontwikkelen deelnemers, practitioners en docenten samen nieuwe kennis. In het leeratelier staan denken en doen centraal. De theorie en praktijk over het toezicht wordt op maat gemaakt door vanuit verschillende academische disciplines naar toezichtvraagstukken te kijken. Toezichtvraagstukken worden daarbij altijd gezien in het licht van het krachtenveld waarin zij zich bevinden: de koppeling tussen toezicht en beleid is daarom even belangrijk als die tussen toezicht en naleving.

De leeromgeving

Voor de deelnemers aan het leeratelier betekent dit dat zij bereid zijn kennis niet alleen op te nemen door te luisteren, maar tijdens de bijeenkomsten vooral ook zelf een actieve rol te vervullen door practitioners, docenten en andere deelnemers van het leeratelier te prikkelen door vragen te stellen, ervaringen te delen en ideeën, problemen en dilemma's in te brengen. Het debat tussen de deelnemers van het leeratelier, aangevuld door ‘state of the art’ kennis uit wetenschap en praktijk en de inbreng van actuele casuïstiek, creëert een unieke leeromgeving.

Opbrengsten

Het leeratelier biedt u een prikkelende leeromgeving met een maximaal leereffect. Het didactische concept van het leeratelier is zorgvuldig samengesteld. Wij creëren voor u een uitdagende leeromgeving waarbij u daadwerkelijk, onder begeleiding van vooraanstaande docenten, zelf aan de slag gaat met problemen en dilemma's uit de praktijk van beleid, toezicht en naleving. Na afloop

beschikt u over 'state of the art' kennis op het gebied van beleid, toezicht en naleving en bent u tevens in staat deze kennis in handelingsperspectieven om te zetten. Met deze opzet onderscheidt het leeratelier zich nadrukkelijk van het aanbod op de reguliere opleidingsmarkt.

Opbouw en centrale thema's

Het leeratelier bestaat uit elf atelieldagen die om de twee weken plaatsvinden: een tweedaagse startconferentie, acht moduledagen van twee dagdelen en een slotdag. Tijdens de atelieldagen is aandacht voor relevante vraagstukken en dilemma's die in vele, zo niet alle, toezichtvraagstukken aan de orde zijn. Om hierop grip te krijgen worden tijdens het leeratelier niet alleen de verschillende soorten toezicht (zoals interbestuurlijk, uitvoerend toezicht, ordenend en handhavend toezicht) en hun methodologie uiteengezet. Ook wordt uitgebreid stilgestaan bij de mechanismen die in het krachtenveld rondom toezicht van belang zijn; te denken valt aan de relatie tot beleid en politiek, media en beeldvorming over toezicht, trends rondom (zelf)regulering en de invloed van Europese regelgeving. Daarnaast komen ook de verschillende organisaties die met de ontwikkeling en uitvoering van het toezicht belast zijn in beeld, zoals gemeenten, inspecties en autoriteiten.

Daarnaast zijn regelmatig moduledagen gewijd aan het vergaren en toepassen van kennis aan de hand van actuele, complexe casuïstiek. Het werken met dergelijke gevalstudies biedt de deelnemers de mogelijkheid een in de praktijk gehanteerd toezichtarrangement vanuit verschillende perspectieven te analyseren en te becommentariëren.

Programma Leeratelier Toezicht en Naleving 8

- Startbijeenkomst (10 en 11 oktober 2011, incl. overnachting): *Algemene introductie in het Nederlandse toezichtdebat & Dynamiek en effectiviteit van toezicht*
- Module 1 (26 oktober 2011): *Methodologie van toezicht & Effectiviteit van toezicht op kwaliteit*
- Module 2 (9 november 2011): *Toezichtmodellen – Regelgeleid, opbrengstgericht, systeemgericht*
- Module 3 (23 november 2011): *Toezicht door de Autoriteiten in vergelijking met de Inspecties*
- Module 4 (7 december 2011): *Regulering en handhaving*
- Module 5 (21 december 2011): *Regulering en zelfregulering*
- Module 6 (18 januari 2012): *Media en beeldvorming over toezicht*
- Module 7 (1 februari 2012): *De toezichtindustrie & Handhaving en effectiviteit van Europese Regelgeving*
- Module 8 (15 februari 2012): *Toezicht en strategisch gedrag & Fatalisme in politiek en technologie*

- Slotbijeenkomst(21 maart 2012): *Afsluitende uiteenzetting & presentatie en beoordeling eindopdrachten*

Toepassen kennis

Parallel aan de moduledagen past u de opgedane kennis en inzichten uit het leeratelier direct toe door in subgroepen gedurende het leertraject aan een opdracht te werken. De opdracht betreft geen strak omliggende vraagstelling, maar een casus van een toezichtorganisatie of toezichtpraktijk die zich met uitdagingen, dilemma's, problemen en kansen geconfronteerd ziet. De uitvoering van de opdracht en de opbouw van het onderzoek wordt intensief ondersteund door de vanuit de NSOB daartoe aangestelde leermanager. Tijdens de slotdag presenteert u uw bevindingen en gaat u daarover in gesprek met een panel van vooraanstaande wetenschappers en practitioners.

Literatuur

Voorafgaand aan de start van het leeratelier ontvangt u een literatuurmap met daarin het merendeel van de te bestuderen literatuur. Gedurende de bijeenkomsten van het leeratelier zal blijken of naar aanleiding van specifieke discussies uit het leeratelier, of de actualiteit daarbuiten, additionele literatuur verstrekt wordt. Aan het einde van het leeratelier beschikt u over een bibliotheek met daarin de relevante literatuur op het gebied van beleid, toezicht en nalevingsvraagstukken. De literatuur die u voor het leeratelier dient te bestuderen is breder dan de 'standaard' teksten over toezicht. U maakt kennis met een breed palet van theoretisch interessante invalshoeken zonder dat er direct 'toezicht' op staat. Op die manier benaderen we de materie vanuit een breder kader en wordt u uitgedaagd bestaande toezichtarrangementen te problematiseren en creatief te zijn in het beoordelen van nieuwe en alternatieve vormen van toezicht.

Studiebelasting

In het leeratelier worden verschillende methoden ingezet om de stof te behandelen en het leerproces te faciliteren. Om de week vindt een module plaats die elk acht contacturen omvat. Ter voorbereiding op de moduledagen worden de deelnemers doorgaans gevraagd voorbereidende literatuur tot zich te nemen en eventueel een in omvang beperkte individuele of groepsopdracht uit te voeren. Daarnaast werken de deelnemers in subgroepen aan de eerdergenoemde eindopdracht. Deze zal naarmate de inleverdatum dichterbij komt meer tijd in beslag nemen dan aan het begin van het leertraject. In totaal zal het leeratelier gemiddeld ongeveer acht uur per week in beslag nemen.

De doelgroep

Het leeratelier is ontwikkeld voor mensen die vanuit een strategische functie (of dit ambiëren) werkzaam zijn in de toezichtpraktijk, dan wel veel met toezichtorganisaties en toezichthouders te maken hebben en hun bestaande kennis over het samenspel tussen beleid, toezicht en naleving

willen verbreden en verdiepen. Het leeratelier richt zich op medewerkers van inspecties, autoriteiten en (gemeentelijke) diensten maar ook op medewerkers die zich vanuit beleid met toezichtvraagstukken van strategische aard bezighouden. Daarnaast staat het leeratelier ook open voor 'derden' die vanuit een andere achtergrond specifiek geïnteresseerd zijn in de ontwikkelingen en inzichten in de praktijk van beleid, toezicht en naleving.

Excellent docentenkorps

Een greep uit de docenten die in het verleden meewerkten aan het leeratelier:

- prof. dr. B.J.M. (Ben) Ale
- prof.dr. H.J.G. (Henri) Beunders
- prof. dr. Ph. (Philip) Eijlander
- dr. J.G. (Judith) van Erp
- prof. dr. R.A.J. (Rob) van Gestel
- dr. H. (Hans) Goedkoop
- dr.ir. J. (Jeroen) van der Heijden
- prof. dr. I. (Ira) Helsloot
- prof. mr. dr. E.F. (Ernst) ten Heuvelhof
- prof. dr. F.L. (Frans) Leeuw
- prof. dr. ing. F.J.H. (Ferdinand) Mertens
- prof. mr. drs. F.C.M.A. (Lex) Michiels
- prof. mr. A.T. (Annetje) Ottow
- prof. dr. J. (Ko) de Ridder
- prof.dr. P.B.M. (Paul) Robben
- dr. M. (Martijn) van der Steen
- prof. dr. M.J.W. (Mark) van Twist
- dr. E. (Esther) Versluis
- dr. K. (Kutsal) Yesilkagit

Decanaat en programmamanagement van het leeratelier

De opleiding staat onder leiding van prof. dr. ing. Ferdinand Mertens (programmaleiding) en dr. Martijn van der Steen (decaan NSOB). Ir. Ellen Wiemer is als leermanager betrokken bij de inhoudelijke ontwikkeling, organisatie en begeleiding van het leeratelier en de deelnemers.

Startdata en inschrijving

De opleiding begint met een tweedaagse startbijeenkomst op 10 en 11 oktober 2011 (incl. overnachting). Met bijgevoegd inschrijfformulier kunt u zich inschrijven voor het Leeratelier Toezicht en Naleving. Inschrijfformulieren zijn ook aan te vragen bij de NSOB en te downloaden via

de website www.nsob.nl. De uiterste inschrijfdatum voor de opleiding is 17 september 2011. In het geval van overschrijding van het maximaal aantal deelnemers zal de NSOB een selectie maken.

Kosten

De kosten van het leeratelier bedragen € 6900,-. Dit bedrag is vrijgesteld van BTW. Dit bedrag is inclusief het diner en de overnachting tijdens de startconferentie. Het onderwijs vindt plaats bij de NSOB aan het Lange Voorhout 17 te Den Haag.

Meer informatie

Voor meer informatie over het leeratelier of de procedure voor aanmelding kunt u contact opnemen met Sandra Poldermans via 070 302 49 18 of poldermans@nsob.nl.